

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Zápis o obhajobě disertační práce

Akademický rok: 2019/2020

Jméno a příjmení studenta: Mgr. Václav Rameš
Identifikační číslo studenta: 69755337

Typ studijního programu: doktorský
Studijní program: Historické vědy
Studijní obor: České dějiny
Identifikační čísla studia: 506040

Název práce: Spory o podobu vlastnické transformace v Československu v 90. letech
Pracoviště práce: Ústav českých dějin (21-UCD)
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: PhDr. Michal Kopeček, Ph.D.
Oponent(i): PhDr. mgr Jiří Suk, Ph.D., DSc.
Martin Myant

Datum obhajoby : 13.03.2020 **Místo obhajoby :** Praha
Hlasování komise: prospěl/a: 7 neprospěl/a: 0

Průběh obhajoby: Předseda komise Michal Stehlík zahájil obhajobu disertační práce Václava Rameše. Komise je kompletně přítomna. Je přítomen jeden oponent, Martin Myant, druhý oponent Jiří Suk se omluvil. Školitel Michal Kopeček představil Václava Rameše jako výjimečně aktivního studenta, absolvoval několik výzkumných stáží, stal se výzkumným asistentem na ÚSD. Jezdil na studentské i nestudentské konference, publikoval a i při těchto aktivitách zvládl napsat práci v termínu. Práci školitel ocenil jako velmi solidní, heuristicky excelentní, doporučil jednoznačně jedničku. Václav Rameš představil svoji disertační práci, která se týká sporů o podobu vlastnické transformace v Československu v 90. letech - její hlavní téma a metodologický rámec, hlavní výzkumné otázky, cíle a hlavní aktéry. Shrnul závěry práce. Předseda komise poděkoval za představení obhajoby a požádal o vyjádření Martina Myanta (oponenta práce). Oponent označil práci jako přínosnou, práce splňuje všechny požadavky a je cenným příspěvkem k tématu. Ocenil, že Václav používá širokou škálu pramenů. Položil otázku na konkrétní myšlení politických proponentů ekonomické transformace - jak by podle nich (Klaus, ježek) vypadala ekonomická transformace. Druhá otázka - Václav píše o ekonomické demokracii jako o hlavní alternativy, ovšem Martin Myant označil za alternativu restrukturalizace podniků. Poté položil dotaz na pojem "trh bez přívlastků" (byl to pouze Klausův koncept nebo ho sdílela širší skupina protagonistů?). Třetí otázka - proč se radikální reforma stala synonymem pro myšlenku ekonomické transformace v Čechách? V čem je český případ tak výjimečný? Předseda komise shrnul oponentní posudek Jiřího Suka. Neměl zásadní výtky, práci ocenil jako náročnou a kvalitní. Jedním z dotazů

byl dotaz na iracionalitu jednání aktérů, další do jaké míry je svébytný proces, do jaké míry importní produkt, dále položil dotaz, zda si lze představit jestli demokratická revoluce z roku 1989 nepřerostla v revoluci liberální? Další otázka se týkala na oblast demokratické samosprávy a jejích možností.

Václav Rameš odpověděl na otázky kladené oponenty.

Pojem "trh bez přívlastků" označil VR jako jeho vlastní analytický pojem, jako myšlení, které spatřuje společenské uspořádání, které privileguje ztržnění co nejméně oblastí společenského života. Pojem byl pozitivně kvitován u některých zahraničních liberálních ekonomů.

Přísliby vlastnické transformace označil za konfliktní, na jednu stranu zde byl příslib, že "každý bude kapitalistou", na druhou stranu podle něj ekonomové (Tříška) počítali s 10 procenty podnikatelů, kteří budou vlastnit větší část kapitálu. Zdůraznil obavu z "ukradení revoluce" nomenklaturní elitou.

Poukázal na významnost jednotlivých silných expertně-politických osobností jako významného faktoru v průběhu české ekonomické transformace na rozdíl od jiných středo-východoevropských států.

K otázce racionality - uvedl, že právě proto používá pojem "politický jazyk", neboť v rámci analýzy jazyka nemá cenu rozdělovat racionální a iracionální - více se zaměřoval na kolektivní reprezentace ekonomické transformace. Domnívá se, že pojem "společenské vědomí" by nešel adekvátně aplikovat na výzkumný materiál. Dále uvedl, že průběh čs. ekonomické diskuze byly jak zahraniční, tak domácí - diskutovali se zahraniční ekonomické koncepty v domácím kontextu.

Konstatoval, že nenašel u dobových aktérů pocit "samozřejmosti" vývoje od demokratické k liberální. Na otázku, zda si lze představit, že by demokratická revoluce nepřerostla v liberální odpověděl, že radši ne.

Samosprávné řízení podniků - zda mohlo fungovat - odpověděl, že zde nebyl prostor pro fungování a obhajobu samosprávného konceptu a to nejen ze strany ekonomů kolem Václava Klause, nýbrž i z ostatních proudů ekonomického myšlení, jak domácích, tak zahraničních.

Předseda zahájil volnou diskusi.

První slovo si vzal Jan Rychlík. Vysvětlil, že pojem trh bez přívlastků je ideologický konstrukt. Je to opak vidění marxistického myšlení v padesátých letech, že vše soukromé je nebezpečné.

Domnívá se, že to byl nástroj ODS k vymezení vůči OH.

Tomáš Vilímek poukázal na podstatný spor, zda podniky restrukturalizovat před a nebo po privatizaci. Zeptal se, do jaké míry hrála roli společenská nedůvěra vůči ekonomické samosprávě a radám. Dále poukázal na rozdílnost s Polskem a Maďarskem. Proč se politicky neuplatnili experti spojené s podnikovou sférou?

Václav Rameš odpověděl že na konci osmdesátých let existoval poměrně široký konsensus na existenci rad a samosprávy, také proto, že v podnicích často spolupracovaly podnikové OF a samosprávy.

Domnívá se, že ke konsensu na odmítnutí samosprávného konceptu dochází později až na jaře 1990.

Zdeněk Beneš řekl, že se bude pohybovat na poli konspiračních teorií, připomněl Harvardské fondy a politicko-mocensko-bezpečnostní struktury, které "věděly, co se chystá". Zeptal se, jak se tyto lidé připravovali na ekonomickou změnu.

Václav Rameš odpověděl, že obavy/námítky, že kapitalismus umožní bývalé nomenklatuře zaznívaly z úplného počátku diskuzí o ekonomické transformaci.

Jan Rychlík připomněl, že to tak nemohlo být, neboť kapitalismus je založen na právní rovnosti a sociální nerovnosti. Budování kapitalismu není o morálce. Kdo začínal, tak ze začátku musel mít "styky", pak se trh "vyčistil". VR zdůraznil, že ze strany reformátorů bylo zdůrazňováno za důležité neklást si otázku kdo má zbohatnout.

Michal Kopeček připomněl, že kupónová privatizace vytvořila pouze

menší část milionářů z nomenklaturní elity, značná část reprezentovala "zakladatelský" kapitalismus.

Jan Randák upozornil, že by bylo možné také zohlednit vlastní znalosti reformátorů - pomohlo by to vytvořit transnacionální rozměr práce - jakým způsobem cirkulovaly ekonomické ideje reformátorů, odkud se braly, jak se v domácím prostředí transformovaly. Vrátil se ke "konfliktnosti" reprezentace ekonomické transformace. Kde se tato konfliktnost vzala?

Václav Rameš vysvětlil, jak tato konfliktnost příslibů vznikala - společnost očekávala, že podniky budou vzkvétat a nepočítají s tím, že se vytvoří jen úzká elita milionářů a některé podniky zkrachují. Zdeněk Beneš upozornil, že sledujeme-li podnikové interní časopisy a z nich vyplývá, že interně se sledovalo velmi podrobně zahraniční ekonomické trendy. Michal Kopeček s tímto souhlasil z hlediska vlastního výzkumu, ovšem připomněl, že tito lidé se pak nestaly klíčovými aktéry ekonomické transformace (byli svázáni ze stranou). Tomáš Vilímek zdůraznil na významnost udržení určité míry "sociálního pohodlí", snahu zachránit podniky, aby nezkrachovaly - aby se nezastavila ekonomická reforma. Podnítil Václava Rameše, aby se věnoval tématu i nadále.

Prof. Rychlík upozornil, že se nedomnívá, že ekonomická reforma by se zastavila, tak jako například v Bulharsku.

Martin Myant nesouhlasí s Václavem Ramešem, že diskuze o restrukturalizaci byla jen pragmaticky orientovaná. Nesouhlasí také s tím, že Klaus a spol. rozuměli velmi dobře ekonomické teorii (pouze omezené znalosti, jen některé ekonomy), nevěděli nic o historii kapitalistické ekonomiky. Také upozornil, že může být problém používat pojem "trh bez přívlastků" jako hlavní analytický pojem. Domnívá se, že kupónová privatizace nesouvisí se spontánní privatizací a že neměla takovou podporu. Vyjádřil se, že nesouhlasí s významností "jednotící osobností", neboť např. v Polsku byl takovou osobností Leszek Balcerowicz a ten byl proti kupónové privatizaci, původně prý Klaus také nebyl pro.

Václav Rameš se vyjádřil se k námitkám Martina Myanta.

Jan Randák se zeptal na závěr, co by Václav Rameš zdůraznil jako klíčové "poselství" své práce. Dále se zeptal, do jaké oblasti historického výzkumu je práce situována.

Jako oborovou identitu uvedl V. Rameš především dějiny ekonomického myšlení.

Předseda komise deklaroval, že Václav Rameš představil svoji práci a erudovaně odpověděl všechny dotazy.

Zapsala: Kristina Andělová

Klasifikace obhajoby:	prospěl/a (P)
Předseda komise:	doc. PhDr. Michal Stehlík, Ph.D. (přítomen)
Členové komise:	prof. PhDr. Zdeněk Beneš, CSc. (přítomen)
	prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc. (přítomen)
	Mgr. Miroslav Michela, Ph.D. (přítomen)
	doc. PhDr. Jan Randák, Ph.D. (přítomen)
	PhDr. Michal Kopeček, Ph.D. (přítomen)
	doc. PhDr. Mgr. Tomáš Vilímek, Dr., Ph.D. (přítomen)